

V naši deželici imamo društva za tri okraje (Gorica, Tolmin, Sežana), a slovensko učiteljstvo imamo tudi v goriškem mestu (nad 25 brez srednješolskih profesorjev), v okraju Gradišče (12!) ter v tržiškem okraju (menda 8!), in ti tovariši naj bi bili izven vsake organizacije. Čemu? Sedaj pa bodo lahko člani deželnega društva in »Zveze« po svojih izvajanjih. To je že zopet nov razlog za deželno društvo. Goriška zveza bi pa bila premajhna (3 društva) in bi nikdar ne mogla utrditi med nami goriškimi tovariši odločne stanovske samozavezi, prave skupnosti, nerazrušene sloge in edinosti kakor društvo. Delegati posameznih okrajnih društev, recimo največ po pet od vsakega, bi prišli enkrat ali dvakrat na leto v Gorico in tu bi reševali svoje težnje v zaprti sobici. A agilno društvo bi privabilo v Gorico vse tovariše iz goriške okolice in mesta, vse ali vsaj mnogo Tolmincev ob železnici in avtomobilski zvezi, veliko večino Kraševcev in v furlanskih okrajih izgubljene slovenske tovariše na skupno letno zborovanje, kjer bi se že zaradi psihologije mase navdušila naša srca za odločne stanovske boje. Ali bi ne bilo to tudi negovanje stanovske vzajemnosti, ako bi tuhtam po potrebi zborovali v Štanjelu ali pa pri Sv. Luciji? Mnogi tovariši bi se dvignili iz letargije in marazmatične družbe in postal bi hraber boriclec za stanovske pravice. To imenjem ekonomsko združenje energij, ki nas privede do smotra!

Socialna evolucija je prešinila naš stan in pričeli smo odločnejši boj za izboljšanje materialnega in moralnega stanja. Zaradi tega se moramo strniti v močno falango s trdno vero v zmago naših pravičnih zahtev, in vsakdo mora po svojih močeh sodelovati za uresničenje stanovskih idealov. Lump, parasit je tovariš, ki ne stoji v krogu naših organizacij ter čaka, da zasijejo tudi njemu žarki pravičnega solnca, kadar zmagajo njegovi agilni tovariši v boju in zatro vse krivice, ki nam jih povzročajo sedanje družabne razmere in politične kolobocije v naši deželi. Vsi bodimo člani tega društva, vsi junaški borilci, da si priborimo svoja stanovska prava! Vse te boje lažje vršimo v društvu nego v Zvezi, ker le v društvu se uspešno aranžirajo direktni juriši na tega ali onega zatiralca naših stanovskih pravic. Vsak tovariš, vsaka tovarišica, vstopi v naše deželno društvo, ki se sklopi v »Zvezo primorskih slovenskih učiteljskih društev«, katere se strne z našo dično »Zavezo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva« itd. itd.; To bi bila po našem mnenju najidealnejša in edino zveličavna organizacija, in po tej hrepenimo goriški tovariši!

Torej ne 25 članov, temveč nad 300 družstvenikov bi moralo brojiti naše novo deželno društvo, in to je izvršljivo, ako je učiteljstvo zavedno in odločno. Res, da reče § 27.: »Društvo prične svoje delovanje, ko ima vsaj 25 družstvenikov.« A to je le formalno, ker zahtevajo tako določbo vladni cenzorji društvenih pravil. Vsi, prav vsi moramo biti družstveniki, ker društvo se ne poteguje samo za stanovske obče interese, temveč nudi pomoč tudi posameznikom z dobrim svetom, zaslonbo in tudi z denarjem v pravnih slučajih, ako bo treba posamezniku braniti svoje pravice ter čast in ugled našega stanu. Pravni zastopnik stane denar, in društvo lažje priskoči na pomoč nego zveza. Ako bi v slučaj potrebe žrtvovali vsak 10 K v društvene namene, bi razpolagali z denarnim fondom 3000 K. In tudi za take žrtve moramo biti pripravljeni pri sedanjem političnem obzorju! Goriški tovariši smo tehtno prereševali vse argumente in žal, da vseh ne morem, ne maram in ne smem zlititi na papir za našo javnost.

Zaradi teh razmotrivanj pozivljam vse slovensko učiteljstvo Gor. Grad poknežene grofije:

1. Bodimo vsi člani okrajnih društev iz lokalnih potreb in razmer do c. kr. okrajnih šolskih svetov!

2. Bodimo vsi družstveniki Slovenskega deželnega učiteljskega društva zaradi stanovskih in političnih razlogov!

3. Strnimo se pa vsi v »Zvezo primorskih slovenskih učiteljskih društev«, ki bo bolj kulturnega pomena za šolstvo na Primorskem in bo urejevala razmerje med nami in našo Zavezo jugoslovanskega avstrijskega učiteljstva!

Prijatelja Hreščak in Kleinmayr! Vaju pa prosim: Stopimo v dogovor s tovarišem Venturinijem in Narodno Prosveto v Istriji in ustvarimo že povodom letošnjega Zavezinega zborovanja, oziroma skupščine v Pulju »Zvezo primorskih slovenskih učiteljskih društev« in to bo najlepši sad naše polemike!

V dosego take organizacije pa: Vsi na delo!

## 40letnica Ormoškega učit. društva.

Minil je slovesni dan naše 40letnice, ki smo jo slavili dne 14. junija t. l. v Ormožu. Ves predpoldan in od vseh strani so prihajali ta dan z vlaki, vozovi in peš v slavnostni obleki tovariši, tovarišice, prijatelji in prijateljice, da redkemu slavlju prisostvujejo, nas počaste in čujejo o začetku, razvoju in delovanju našega društva. Oni pa, ki so bili zadržani priti, so nam pošiljali voščila ter bili z nami v duhu in nas na ta način prešinjali s čuvstvom, da nas je še več skupaj, kakor nas je bilo videti.

### Slavnostno zborovanje.

Na vzvišenem prostoru se vzdigujoča mogočna stavba okoliške šole, z velikima, imponujočima zastavama, s cesarsko in slovensko, nas je klicala v svoje lično opremljeno zborovalnico. Pred zborovanjem so se še dali vsi družstveniki fotografirati.

V nabito napolnjeni sobi je društveni predsednik nadučitelj J. Rajšp, primerjajoč ta dan kot proslavljajoči srebrno ali zlato poroko, pozdravil v vznešenih besedah nevesto — Ormoško učiteljsko društvo in ženina — učitelje in učiteljice ormoškega okraja, vse druge navzoče kot ženitovanske goste, ki so bili sledeči gosposde, oziroma gospe: zastopniki hrvaškega učiteljstva: nadzornik Kovačević, ravnatelj Ramušćak, učitelj Pihler iz Vražđina, nadučitelj Horvat iz Križovljan, naš predsednik iz leta 1874 Fran Šijanec, ki biva sedaj v pokoju pri Sv. Andražu, in njegov tedanji tajnik Jos. Šinko, sedaj župan središči; naš okr. šol. nadzornik Heric; šolski svetnik Lavtar in prof. dr. Pivko iz Maribora, prof. Komljanec kot zastopnik pujskega učiteljskega društva, nadučitelj Gradišnik in urednik Lešničar iz Celja, zastopnik središkega Sokola Rakuša; dr. Sernec, kot zastopnik ormoške čitalnice in ormoškega Sokola c. kr. sodnik Zemljič, dr. Lašič zastopnik ormoških C. in M. podružnic; veleindustrijec Zadravec iz Središča, dr. Trstenjak; zastopnik šmarske rogaškega učiteljskega društva Šumer; mnogoštevilni zastopniki Ljutomerškega in Ptujškega učiteljskega društva s svojimi predsednikoma, nadučitelji soprogi gospe Kosijeva in Šalamunova iz Središča, oz. Miklavža.

Slavnostni govornik nadučitelj A. Kosi iz Središča je govoril v svojem uvodu o pomenu družitve ter stanovske organizacije sploh, posebno pa z ozirom na učiteljski stan, ki je po letu 1869., ko je stopil novi šolski zakon v veljavo, postal nekoliko svobodnejši, zbudivši se iz svojega mrtvila. Nadalje je omenjal, s kakim navdušenjem so se okrog l. 1870., ko so se začela ustanavljati učiteljska društva, tovariši brez ozira na starost in mišljenje, zbirali v društvih, kako je mlad učitelj rad poslušal nasvete starejšega, starejši pa občudoval idealno naziranje mlajših tovarišev ter poslušal predavanja o tvarini, o kateri mu svoj čas šola ni nudila ničesar.

Nadalje je prišel govornik na domače, t. j. Ormoško učiteljsko društvo, in na vprašanje, je li in v koliki meri je to v dobi 40 let zadostilo zlasti oni točki društvenih pravil, ki govori o namenu učit. društev vobče. Omenjal je posebno a) nadaljno izobraževanje poedinih članov, b) vplivanje na merodajne faktore v zadevi preustroja šolstva, c) gojitev kolegijalnosti, d) bramba učiteljskih pravic, d) potegovanje branja za gmotne koristi našega stanu, e) gojitev glasbe, zlasti petja, f) razvedrilo ob izletih, oziroma ob potovalnih zborovanjih.

H koncu je pozival govornik prisotnike, naj bi se še tesneje oklenili učiteljskega društva, naj še i nadalje gojili v njem pravo prijateljstvo in kolegialnost, — in morebitna navskrižja poravnali doma, to je v društvu, da bomo stali na zunaj kot celota, kot složna četa bojevnikov za stanovske interese in narodne pravice.

Tovariš Kosi je za svoj imenitno zasnovan govor žel splošno odobravanje in hvaležni bi mu bili, ako bi ga v »Učiteljskem Tovarišu« obelodanil.

Tovariš Rosina nas je v svojih zgodovinskih črticah najprej povedel v staro, sedaj že podrti ormoško šolo, kjer so dne 24. julija 1873. leta ustanavljali markantne osebe naše društvo, kakor: temperamentni Rauschl, ugledni Schmidinger, narodni Šijanec, varčni Mikl, šaljivi Majcen, tihi Strenkl, ponižni Kolbl, resni Jurša i. dr. Videli smo, kako je ormoško nemško meščanstvo pristopalo k društvu in pozneje prepustilo svoja mesta slovenskim prednikom. Čuli smo, kako je društvo premagovalo notranje in zunanje ovire, kako slavilo svojo 25letnico. Slišali, da so bili društveni predsedniki: Jos. Schmidinger, Fr. Šijanec, Štef. Kovačič, Simon Strenkl, Srečko Majcen, Janko Košar, Fran Rakuša, Anton Porekar, Ernest Slanc, zvedeli za edina dva 40letna družstvenika, ki sta častni član c. kr. dvor-

ni svetnik Peter Končnik, c. kr. dež. šol. nadzornik in častni član Simon Strenkl, učitelj v pokoju in posestnik bivajoč v Zibiki. Čuli smo še to in ono, in — zaploskali ter se podali proti mestu.

Skozi Ormož pa smo morali korake pospešiti, ker nas je jel Jupiter Pluvius gromovito pozdravljati, parkrat je tresnil in nam slednjič vliil in vsul dežja in toče, in solnce je posijalo lepše in milejše: kakor na Krasu.

### Banket.

Med čvrstim igranjem Dom. Serajnikove narodne godbe smo korakali v Skorčičevo, svečano opremljeno dvorano, kjer je zasedlo 73 priglasenih oseb okusno pokrito omizje.

Kolo napitnic je otvoril društveni predsednik Rajšp, ki je napil presvetlemu cesarju, ki se mu je odposlala udanostna brzojavka; nadalje so še napivali: Porekar ces. namestniku, Kosi deželnemu šol. nadzorniku, Porekar okr. glavarju, Šalamun okr. šol. nadzorniku, Kosi navzočima udoma okr. šol. sveta dr. Sernecu in Zadravcu, Rajšp čitalnici, Porekar šol. svetniku Lavtarju, Rosina zastopnikoma moške in žen. C. in M. podružnice dr. Lašiču in ge. dr. Omulčeviću, Rajšp hrvatskim tovarišem, c. kr. sodniku Zemljiču in uredniku Lešničarju, Zolnir zastopnikom učit. društvom, Porekar Sokolu, Rosina častnemu članu Ivanu Košarju, Megla središkemu županu Šinku, Najžar damam, Porekar prof. Komljanecu. Govorili so še: dr. Sernec, Lesničar, dr. Strelec, šol. sv. Lavtar, dr. Lašič, Iv. Košar, Gradišnik i. dr.

Iz mnogih napitnic in zahval se je razvidelo učiteljsko delovanje v različnih društvih in spoštovanje, ki ga uživa učiteljsko društvo tudi izven učiteljskih krogov. Med sviranjem godbe se je razvila prav živahna in prijetna zabava, ki prodrele v odkrito prijateljski družbi. Le prehitro nam je tukaj čas potekel.

Brzojavne, oziroma pismene čestitke so poslali: Zaveza, častni član Dav. Trstenjak v Zagrebu, častni član Strenkl, sen. predsednik dr. Ploj, Schmoranz, dr. Kukovec, Kryl, Slanc, udeleženci risarskega tečaja v Celju ter okrajna učiteljska društva: za celjski okraj, gornjegrajsko, konjiško, za laški okraj, za mariborsko okolico, savinjsko, slovenjebistiško, za slovenjegraški okraj in učiteljstvo nem. šole v Ormožu. \*)

Po banketu smo se podali k prihodnji točki dnevnega reda

### Skupna udeležitev 30letnice slavja Ormoške čitalnice.

Vkljub mokrim tlem se je na prostornem čitalniškem vrtu, zastavljenim z različnimi šotori, vršila animirana veselica z obširnimi dnevnim redom ob navzočnosti mnogobrojnega občinstva pozno v noč. O 30letnem čitalniškem razvoju in delovanju je prav temeljito govoril predsednik dr. Sernec.

## Pogodba s „Prvo češko na življenje“.

V 23. šte. Učit. Tov. smo poročali Zavezinemu učiteljstvu, da je Zaveza sklenila dne 2. junija t. l. s »Prvo češko na življenje« pogodbo in da je zavarovanje, ki ga sklenejo Zavezini člani od 2. junija naprej že Zavezi v korist.

Pogodba je začasna in dobi šele pravno moč in postane stalna, ako ji pri-trdi upravni odbor, oz. Zavezina delegacija na letošnji glavni skupščini v Pulju.

Vodstvo se je trudilo, da je sklenilo za Zavezo ugodno pogodbo, od katere bo dobivala redno vsako leto lepe dohodke. V naslednjem podamo najvažnejše točke te pogodbe.

Za časa Zavezinega delovanja za »Prvo češko na življenje« veljajo sledeči pogoji in provizijski postavki:

Od vseh poslov, ki jih zaključijo Zaveza popolnoma samostojno, brez pomoči kakega organa »Prve češke« in jih izroči potom vrhovnega zastopstva v Trstu ravnateljstvu v Pragi, dobi Zaveza za vsa dosmrtna zavarovanja po 15 K od vsakih zavarovanih 1000 K:

za vsa mešana zavarovanja, sklenjena za slučaj smrti in doživetja, dobi po 20 K od vsakih zavarovanih 1000 K;

za vsa doživetna zavarovanja in zavarovanja po ceniku XXIII. dobi po 10 K od vsakih zavarovanih 1000 K kot provizijo.

Od vseh onih zavarovanj pa, ki bi jih pomagal zaključiti kak organ »Prve češke«, dobi Zaveza po polovico zgoraj navedenih provizij.

Poleg tega pripozna »Prva češka« koncem vsakega koledarskega leta za naš

\*) Tem mnogobrojnimi čestitkam pridružujemo tudi mi svojo, iskreno želeč, naj vrlo Ormoško učit. društvo še nadalje deluje s sedanjimi uspehi v blagor šolstva in učiteljstva!

»Učiteljski konvikt« posebno podporo, ki bo znašala po 1 K od vsakih zavarovanih 1000 K vseh onih zavarovanj, ki jih sklene Zaveza med učiteljstvom ali drugimi strankami in jih policije ter dobi zanje od dotičnih strank vsaj prvoletne zavarovalnine.

To so najvažnejše točke sklenjene začasne pogodbe.

»Prva češka« je zanesljiv, soliden slovanski zavod, ki vživa ne le na Češkem, temveč tudi na slovanskem jugu popolno zaupanje, zato jo z mirno vestjo priporočamo kar najtopleje Zavezinemu učiteljstvu in slovenskemu ljudstvu sploh. Vse Zavezino učiteljstvo, ki še ni zavarovano, pozivljamo, da se zavarujejo pri »Prvi češki« sebi in Zavezi v korist!

Okrajna učiteljska društva imajo tu lepo odprto polje za svoje delovanje; prosimo jih, da se z vso vno zavzamejo za stvar in delujejo za zboljšanje gmotnega položaja potom zavarovanja med svojimi člani. V posebni okrožnici, ki se prireja, bo podalo Zavezino vodstvo navodila, kako naj uvede svoje delovanje v tem pogledu.

Vodstvo Zaveze.

## Iz naše organizacije.

### Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Nekatera Zavezina društva zahtevajo, da naj damo v tisk nova Zavezina pravila in jih jim pošljemo. Ker bi jih pa radi natisnili skupaj s poslovnim redom, ki ga odobri šele letošnja delegacija v Pulju, ne moremo ustreči njihovi opravičeni zahtevi. Da pa vendar seznanimo cenjeno učiteljstvo z novimi pravili, navedemo v naslednjem iz novih pravil nekatera določila.

Katere učiteljske organizacije so članice Zaveze in kako je sestavljena odslej Zavezina delegacija, smo pojasnili že v 22. šte. Učit. Tov.

§ 10. govori o sestavi upravnega odbora. Upravni odbor tvorijo: vodstvo, predsedniki včlanjenih deželnih zvez ter predsedniki odsekov. Vrhutega odposlje v upravni odbor deželna zveza, ki ima nad 200 članov 1 odbornika, nad 400 članov po 2 odbornika, nad 600 članov po 3 odbornike itd. Ti odborniki se volijo na občnih zborih deželnih zvez.

Ker zvezi slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem in Deželnemu slovenskemu učiteljskemu društvu v Ljubljani ne bo mogoče več sklicati letošnjih občnih zborov, naj volita Zavezine upravne odbornike odbora in volitev naknadno odobriti občna zbora.

### Odseki.

Vsak odsek ima toliko članov, kolikor je v Zavezi združenih deželnih zvez. Delegacija.

Zavezina delegacija je zbor upravnega odbora, delegatov in članov odsekov.

Delegati in člani odsekov se morajo na zborovanju delegacije izkazati s potrdilom svojega menovanja, ako to zahteva vodstvo.

### Volitve.

Delegacija voli vsako tretje leto vodstvo, t. j. predsednika, I. tajnika, I. blagajnika in 3 preglednike računov. Po tej volitvi se volijo člani posameznih odsekov. Delegati vsake deželne zveze izvolijo v vsak odsek po 1 člana. Delegacija potrdi to volitev s tem, da jo vzame na znanje.

To so določila, po katerih naj se že sedaj ravna Zavezini člani.

Tovariše predsednike Zavezinih društev prosimo, da izvrše čimprej izvolitev

**Komur ne ugaia zrnata kava, temu se priporoča Kathreinerjeva Kneippova sladna kava.**

**Kathreinerjeva je zdravju popolnoma neškodljiva ter ima pri tem popolni okus zrnate kave.**

Pri nakupu je paziti na dobro zaprto higijensko zavojnico s sliko župana Kneippa. — Odprto, natehtano blago ni nikoli pristni Kathreiner.